

Received-Makale Geliş Tarihi 30.05.2024
Published-Yayınlanma Tarihi 31.07.2024
Volume-Cilt (Issue-Sayı), ss/pp 11(109), 1337-1344

Research Article /Araştırma Makalesi
10.5281/zenodo.13147077

Doç. Dr. Tuba Şengül Bircan

<https://orcid.org/0000-0001-7496-3545>

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Ankara / TÜRKİYE

ROR Id: <https://ror.org/054xkpr46>

Sosyal Bilgiler ve Tarih Öğretiminde Adaptif Öğrenme Üzerine Ne Yapıldı?

What has been Done about Adaptive Learning in Social Studies and History Teaching?

ÖZET

Öğrenen kişinin bireysel özelliklerine uygun öğrenme ortamları sunan bilgisayar temelli eğitim yaklaşımına günümüzde adaptif öğrenme denilmektedir. Bu çalışma ile 2020-2024 yılları arasında Türkiye’de Sosyal bilgiler ve Tarih öğretiminde adaptif öğrenme kapsamında yapılan makaleleri incelemek amaçlanmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Ölçüt amaçlı örnekleme tekniği ile seçilen 60 adet makale ile çalışma yürütülmüştür. Araştırmacı tarafından geliştirilen “Makale İnceleme Formu” aracılığıyla veriler toplanmış ve veriler, betimsel analiz yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre sosyal bilgiler ve tarih öğretimi alanında; artırılmış gerçeklik, çevrimiçi uygulamalar, dijital içerik, mikro öğretim, oyunlar, sanal gerçeklik, uzaktan eğitim ve yapay zekâ kategorilerinde adaptif öğrenme kapsamında incelenebilecek makalelere rastlanmıştır. Makalelerin amaçları “görüş almak, uygulama yapmak, materyal geliştirmek ve bilgi vermek” olmak üzere 4 kategoride incelenmiş ve büyük çoğunluğunun görüş alma amacıyla yapıldığı görülmüştür. Makalelerin çoğunluğunun 2022 yılında yayımlandığı, nitel araştırma yaklaşımına sahip olduğu ve öğrenci örnekleme ile gerçekleştirildiği sonuçlarına ulaşılmıştır. Çalışma sonuçları bağlamında sosyal bilgiler ve tarih öğretimi alanında adaptif öğrenme anlayışını tam anlamıyla içeren çalışmaların yapılmadığı fark edilmiştir. Bu yönde çalışma yapacak araştırmacıların teşvik edilmesi önerilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Uyarlanabilir öğrenme, dijital içerik, yapay zekâ, kişiselleştirilmiş eğitim.

ABSTRACT

The computer-based education approach that provides learning environments suitable for the individual characteristics of the learner is today called adaptive learning. This study aims to examine the articles written within the scope of adaptive learning in Social Studies and History teaching in Turkey between 2020-2024. Document review, one of the qualitative research methods, was used in the research. The study was conducted with 60 articles selected with the criterion sampling technique. Data was collected through the "Article Review Form" developed by the researcher and analyzed using the descriptive analysis method. According to the results of the research, in the field of social studies and history teaching; Articles that can be examined within the scope of adaptive learning were found in the categories of augmented reality, online applications, digital content, micro teaching, games, virtual reality, distance education and artificial intelligence. The purposes of the articles were examined in 4 categories: "obtaining opinions, making applications, developing materials and providing information" and it was seen that the majority of them were made for the purpose of obtaining opinions. It was concluded that the majority of the articles were published in 2022, had a qualitative research approach and were conducted with a student sample. In the context of the study results, it was noticed that there were no studies that fully included the concept of adaptive learning in the field of social studies and history teaching. It is recommended to encourage researchers who will work in this direction.

Keywords: Adaptive learning, digital content, artificial intelligence, personalized education.

1. GİRİŞ

Teknolojinin insan üzerindeki hâkimiyetinin her geçen gün arttığı günümüzde, öğrenme anlayışları değişmekte, öğrenenin rolü bu durumdan etkilenmekte, dijital araçların kullanımı yoğunlaşarak internet, insan hayatının ayrılmaz bir parçası haline gelmektedir. Bu şartlar altında eğitimin teknolojiden bağımsız olması düşünülemez. Çünkü değişen koşullar, yeni becerileri ön plana çıkarmakta ve bu becerilerin kazandırılması ve geliştirilmesi hedefi, eğitimin bir parçası olmaktadır. Teknolojinin eğitimde etkin kullanımıyla, öğrencilerin eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, problem çözme, iletişim becerileri... gibi 21.yüzyıl becerilerini geliştirmesi amaçlanmakta ve farklı öğrenme stillerini bir arada kullanarak öğrenmenin iyileşmesi için fırsat yaratılmaktadır (MEB, 2024a). Türkiye Milli Eğitim bakanlığı eğitim politikasına göre; tüm öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik anlamlı öğrenmelere ulaşacakları bir öğrenme süreci geçirmelerini sağlama amacı temele alınmıştır (MEB, 2024b). Hiç kuşkusuz, eğitimde yaşanan bu değişimde, ihtiyaçlar dikkate alınmakta ve bunlara göre bireye uygun bir öğrenme ortamı sunma amacı güdülmektedir. Bu amaç doğrultusunda bireyin güçlü ve zayıf yönlerine göre şekillenen bireyselleştirilmiş öğrenme olanakları gündeme gelmektedir. Bu noktada eğitim ve öğretim, öğrenci ihtiyaçlarına göre şekillenmekte (Gültekin ve Durmuş, 2019; Riding ve Rayner, 2013; Somyürek, 2009) öğrencinin özelliklerine bağlı olarak şekillenen öğrenme anlayışları, öğrenme ortamlarını çeşitlendirmekte ve kişiselleştirmektedir.

Öğrenen kişinin bireysel özelliklerine uygun öğrenme ortamları sunan bilgisayar temelli eğitim yaklaşımına günümüzde adaptif öğrenme ya da uyarlanabilir öğrenme (Baykan, 2021; Li, He ve Xue, 2021; Muñoz vd., 2022) adı verilmiştir. Bu anlayış, herkese uyacağı düşünülen eski geleneksel eğitim anlayışlarının yerine güncel uygulamaları eğitim ortamına taşımaktadır. Adaptif öğrenme yaklaşımının ortaya çıkışında davranışçı Skinner'in (1958) "Programlanmış Eğitim" tasarımı milat kabul edilmektedir (Gültekin ve Durmuş, 2019). Onun bu anlayışa sahip öğretim materyallerinde anlık dönütler verilmekte, sorular ile adım adım ilerlenmekte ve eksiklikler anında düzeltilmektedir. Bu şekilde öğrenme, öğrenci hızına ve ilerleme kapasitesine göre ayarlanabilmektedir. İşte bu yaklaşım, günümüz öğrenme ihtiyaçları ve öğrenen ilgileri dikkate alınarak güncellenmiş ve teknoloji ile bütünleşmiş, böylece adaptif öğrenme denilen kişiselleştirilebilir öğrenme ortamları ortaya çıkmıştır. Dünyada çeşitli devletlerin bu anlayışa ilişkin eğitim politikaları ve hedefleri belirlediği görülmektedir. Güney Kore'de Eğitim Bakanlığı, akıllı eğitim stratejisini teşvik etmeye yönelik bir uygulama planını yayınlarken; İngiliz hükümeti tarafından yayınlanan "Vizyon 2020" belgesinde kişiselleştirilmiş öğrenme ele alınmıştır. ((Li, He ve Xue, 2021; Piao, 2012). Türkiye'de de yayımlanan 2023 Eğitim vizyonu (MEB, 2018) ve 2024 Türkiye Maarif Modeli (Karataş, 2024, MEB, 2024b Ülçay, 2024) ile kişiselleştirilmiş öğrenmeye ilişkin beceriler ön plana çıkarılmıştır.

Adaptif öğrenme, öğrenenin yeni bilgiyi zihninde işlerken var olan ile yenisini birleştirip yeni bir şema oluşturması ile bilişselcilik temeline otururken; bireyin sürecin aktif bir parçası olması ve kendi öğrenme stratejilerini geliştirmesiyle kendine uygun bir ortam tasarımına katkı sağlamasıyla da yapılandırmacılık temeline dayanmaktadır (Şahin ve Kışla, 2013). Adaptif öğrenme ortamlarında her birey için kişisel farklılıklar dikkate alınarak bir öğrenme ortamı geliştirmek amaçlanmaktadır. Adaptif öğrenme çok yönlü fayda sağlamaktadır. Bu yaklaşım her öğrenci için öğrenme ihtiyaçlarını karşılayan özelleştirilmiş, benzersiz kaynaklar ve etkinlikler oluşturulmasına yardımcı bir platform görevi görürken; öğrencinin daha hızlı ve yeteneklerine uygun şekilde yönerge almasına ve pratik yapmasına olanak tanır. Ayrıca eğitim ekonomisi açısından da uyarlanabilir öğrenme, bütçe kısıtlamaları için iyi bir çözümdür; çünkü bu platform çeşitli yüksek kullanımlı, uygun maliyetli seçenekler sunarak başarısızlık oranlarını azaltır ve öğrenci yeterliliğini geliştirir (Muñoz vd., 2022). Adaptif öğrenme, öğrenciler için bireysel farklılıkları dikkate alan ve kişisel potansiyellerini geliştirmesine olanak tanıyan bir eğitim fırsatıdır. Bu öğrenme ortamlarının geliştirilmesinde dikkate alınan bireysel farklılıklar; öğrencilerin hazır bulunuşlukları, öğrenme stilleri, öğrenme hızları, yetenekleri, beklentileri ve deneyimleri şeklinde sıralanabilir.

Adaptif öğrenme kaynaklarının amacı, öğreneni pasif alıcı durumundan kurtararak öğrenme sürecine aktif olarak dâhil etmektir. Burada öğrenenin seviyesi değerlendirilerek ona uygun zorluk derecesinde içerikler sunulur ve kişinin öğrenme becerilerinden en üst seviyede faydalanması sağlanır. Yaratılan ortamlarla öğrenene kazandırılmak istenenler, istenen yer ve zamanda, kendi hız ve öğrenme stiline uygun olarak sunulur. Adaptif öğrenme teknolojileri, yapay zekâ destekli eğitim, öğrenme analitikleri, görsel ve interaktif içerikler, oyun tabanlı öğrenme şekline karşımıza çıkmaktadır.

Adaptif öğrenme, bir eğitim politikası ile yayılsa da her alanda yayılma hızı ve uygulama sıklığı aynı olmamaktadır. Bu o alanda yapılan araştırma ve uygulamaların sayısı ve niteliğiyle sınırlı kalmaktadır. Özellikle sosyal bilimlerin öğretiminde öğrencinin ilgisini canlı tutmanın ve motivasyonunu devam ettirmenin ne kadar zor olduğu inkâr edilemez. Öğrenilenlerin kalıcılığı ve tekrar gerekliliği de öğretim sürecinde dikkate alınmaktadır. Bu nedenle sosyal bilgilerde ve tarih öğretiminde teknolojik ortamların çok yönlü faydası olacağı inkâr edilmez. Bu sebeple adaptif öğrenme ortamlarının hem konu alanı kazanımları hem de dersler olan ilgi açısından dikkatle incelenmesi yararlı sonuçlar getirebilir. Bu öğrenme deneyimi motivasyonu arttırması, anında geri bildirim vermesi, kaynakları ve zamanı tasarruflu kullanarak öğrenene yüksek kazanç sağlaması açısından bu derslerin kazanımlarını destekleyecektir. Ayrıca alan yazın incelendiğinde konuya ilişkin çalışmaya rastlanmamış olması araştırmayı gerekli kılmıştır. Bu bağlamda “Sosyal bilgiler ve Tarih öğretiminde adaptif öğrenme üzerine neler yapılmış?” sorusu ile çalışmaya başlanmıştır.

Bu araştırmanın amacı, 2020-2024 yılları arasında, Türkiye’de Sosyal bilgiler ve Tarih öğretiminde adaptif öğrenme kapsamında yapılan makaleleri incelemektir. Araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır. Bunlar:

- 1-Makalelerin yıllara göre dağılımı nedir?
- 2-Makaleler hangi amaçlarla gerçekleştirilmiştir?
- 3-Makalelerde hangi araştırma yaklaşımı kullanılmıştır?
- 4-Makalelerdeki örneklem hakkında neler verilmiştir?

2. YÖNTEM

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar araştırmacının deneyimleri, topladığı ve analiz ettiği bilgilerle şekillenmektedir (Creswell, 2008). Doküman incelemesi deseni, araştırılması amaçlanan olaylar ve olgular hakkında araştırmanın amacı ve problemi doğrultusunda belirlenen yazılı dokümanların çözümlenmesidir (Merriam ve Tisdell, 2015; Şimşek ve Yıldırım, 2011).

Türkiye’de Sosyal bilgiler ve Tarih öğretiminde adaptif öğrenme kapsamında yapılan makalelerin incelenmesi amacıyla “Google akademik” veri tabanında 2020-2024 yılları arasında taranan ve tam metnine ulaşılabilen makaleler tespit edilmiştir. Çalışmanın örneklem seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme tekniği kullanılmıştır. Makalelerin seçiminde aşağıdaki ölçütlere uygunluk aranmıştır. Bunlar:

- 1-Sosyal bilgiler ve tarih öğretimi alanında olması.
- 2-Tam metin ulaşılabilir makale olması.
- 3-“Adaptif öğrenme, uyarlanabilir öğrenme” anahtar sözcükleri ile taranma sonucunda listelenmesi.
- 4-Türkçe yayımlanmış olması.
- 5-2020 ile 2024 yılları arasında yayımlanmış olması.

Bu kapsamda yapılan taramalarda Sosyal bilgiler ve Tarih öğretiminde adaptif öğrenme kapsamında 63 makaleye ulaşılmış, araştırma bu makaleler üzerinden yürütülmüştür. Makalelerin ayrıntılı okunması aşamasında 3 makalenin (Kodları: S3-S39-S44) araştırma ölçütlerini tam olarak karşılamadığı görülmüş ve makaleler çalışmadan çıkarılmıştır. Böylece çalışma 60 makale ile sürdürülmüştür. İncelenen makalelerin 48’i sosyal bilgiler, 12’si tarih öğretimi alanındadır. İncelenen makaleler; arttırılmış gerçeklik, çevrimiçi uygulama, dijital içerik, mikro öğretim, oyunlar, sanal gerçeklik, uzaktan eğitim ve yapay zeka olmak üzere 8 kategoride incelenmiştir. Kategorilere göre makale dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Kategorilere göre makale dağılımı

Sıra	Alan	Kategoriler	f	Makale Kodları
1	Sosyal Bilgiler	Arttırılmış Gerçeklik	2	S5, S36.
		Çevirimiçi Uygulama	17	S1, S2, S10, S11, S12, S13, S16, S22, S25, S27, S28, S29, S32, S37, S43, S45, S47.
		Dijital İçerik	9	S4, S9, S15, S18, S20, S34, S40, S48, S51.
		Mikro öğretim	1	S21.
		Oyunlar	3	S8, S41, S49.
		Sanal Gerçeklik	3	S6, S7, S23.
		Uzaktan Eğitim	12	S14, S17, S19, S24, S26, S30, S31, S33, S35, S38, S42, S46.
		Yapay zekâ	1	S50.
2	Tarih	Arttırılmış Gerçeklik	1	T11
		Çevirimiçi Uygulama	1	Yok.
		Dijital İçerik	2	T4, T12.
		Mikro öğretim	0	Yok
		Oyunlar	2	T1, T10.
		Sanal Gerçeklik	1	T11
		Uzaktan Eğitim	7	T2, T3, T5, T6, T7, T8, T9.
		Yapay zekâ	0	Yok.

f = Frekans

Tablo 1 incelendiğine sosyal bilgiler alanında 1 arttırılmış gerçeklik, 17 çevirimiçi uygulamalar, 9 dijital içerik, 1 mikro öğretim, 3 oyunlar, 3 sanal gerçeklik, 12 uzaktan eğitim ve 1 yapay zekâ ile ilgili makale listelendiği görülmektedir. Tarih eğitimi alanında ise 1 arttırılmış gerçeklik, 2 dijital içerik, 2 oyunlar, 1 sanal gerçeklik ve 7 uzaktan eğitim ile ilgili makale listelenmiştir. Tarih alanında çevirimiçi uygulamalar, mikro öğretim ve yapay zekâyâ ilişkin bir çalışma listelenmemiştir. Listelenen T11 kodlu makale de hem arttırılmış gerçeklik hem de sanal gerçeklik kategorisine dâhil olacak kapsamda görülmüştür.

Araştırmanın veri setini oluşturan 60 birim makaleyi incelemek üzere, araştırmacı tarafından çalışmanın amacına yönelik bir “Makale İnceleme Formu” geliştirilmiş, bunun için ilgili alan yazın taranmış, benzer çalışmaların veri toplama araçları incelenmiştir. Oluşturulan veri toplama aracı için bir uzmandan yorum alınmış ve araca son şekli verilmiştir. Makale taramaları; yıl, alan, tür, amaç, yöntem, örneklem ve sonuç bağlamında yapılmıştır. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda betimsel analiz, yazılı araştırma dokümanlarını belirli kodlamalarla, sistematik bir şekilde analiz eden bir tekniktir (Fraenkel, Wallen ve Hyun, 2012). Analizlerde bir alan uzmanından destek alınmış ve güvenilirlik 0.94 olarak hesaplanmıştır (Miles ve Huberman, 1994).

3. BULGULAR

Türkiye’de Sosyal bilgiler ve Tarih öğretiminde adaptif öğrenme kapsamında yapılan makalelerin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen çalışmanın bu bölümünde araştırma sorularına uygun olarak elde edilen bulgular tablolaştırılarak sunulmuş ve yorumlanmıştır.

İncelenen makaleler, 2020-2024 yılları arasında yayınlanan makalelerdir. Makalelerin yıllara göre durumu Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Yıllar Göre Makalelerin Durumu

Yıllar	Sosyal Bilgiler		Tarih		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
2020	9	19	1	8	10	17
2021	14	29	1	8	15	25
2022	14	29	7	59	21	35
2023	6	13	2	17	8	13
2024	5	10	1	8	6	10
Toplam	48	100	12	100	60	100

f = Frekans, % = Yüzde

Tablo 2’de görüleceği üzere incelenen makalelerin %17’si 2020 yılında, %12’i 2021 yılında, %35’i 2022 yılında, %8’i 2023 ve %6’sı 2024 yılında yayımlanmıştır. Konuya ilişkin en çok makalenin 2022 yılında yayımlandığı görülmektedir. Makale sayısının sosyal bilgiler alanında bariz bir şekilde yüksek olduğu görülmektedir.

Türkiye’de Sosyal bilgiler ve Tarih öğretiminde adaptif öğrenme kapsamında yapılan makaleler amaçlarına göre; “görüş almak, uygulama yapmak, materyal geliştirmek ve bilgi vermek” olmak üzere 4 kategoride incelenmiştir. İncelemeye yönelik veriler Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Amacına Göre Makalelerin Durumu

Amaç	Sosyal Bilgiler		Tarih		Toplam		Makale Kodları
	f	%	f	%	f	%	
Görüş almak	30	62	5	42	35	58	S2, S4, S6, S8, S11, S12, S13, S14, S16, S17, S19, S21, S22, S23, S24, S25, S26, S28, S31, S33, S34, S35, S37, S38, S42, S43, S46, S49, S50, S51, T3, T5, T7, T8, T12.
Uygulama yapmak	9	19	3	25	12	20	S1, S9, S10, S18, S27, S29, S30, S32, S45, T2, T6, T9.
Materyal geliştirmek	7	15	3	25	10	17	S5, S7, S15, S20, S36, S40, S41, T1, T4, T10.
Bilgi vermek	2	4	1	8	3	5	S47, S48, T11.
Toplam	48	100	12	100	60	100	

Tablo 3’de görüldüğü gibi görüş alma amacıyla yapılan çalışmalar örneklem %58’ini kapsarken; uygulama yapma amacı güden makaleler %20’sini, materyal geliştirme amacına sahip olanlar %17’sini ve bilgi verme amacı olanlar ise %5’ini kapsamaktadır. Çalışmaların her iki alanda da en çok görüş alma amacıyla yapıldığı görülmüştür.

Araştırma kapsamında incelenen makalelerin araştırma yaklaşımları taranmış; nitel, nicel, karma, derleme olmak üzere 4 kategoride tablolaştırılarak yorumlanmıştır. Konuya ilişkin veriler Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Araştırma Yaklaşımına Göre Makalelerin Durumu

Yöntem	Sosyal Bilgiler		Tarih		Toplam		Makale Kodları
	f	%	f	%	f	%	
Nitel	29	60	6	50	35	58	S2, S4, S5, S6, S7, S8, S11, S12, S13, S15, S16, S17, S19, S21, S22, S24, S25, S26, S31, S34, S35, S37, S38, S42, S43, S46, S49, S50, S51, T1, T3, T5, T6, T7, T12.
Nicel	11	24	4	34	15	25	S1, S14, S18, S20, S23, S27, S29, S30, S32, S40, S41, T2, T8, T9, T10.
Karma	6	12	1	8	7	12	S9, S10, S28, S33, S36, S45, T4.
Derleme	2	4	1	8	3	5	S47, S48, T11.
Toplam	48	100	12	100	60	100	

Tablo 4 incelendiğinde incelenen makalelerden %58’inin nitel, %25’inin nicel ve %12’sinin de karma araştırma yaklaşımıyla yapıldığı görülmektedir. Sosyal bilgilerde 2, tarih alanında da 1 çalışma olmak üzere toplam 3 çalışmanın derleme çalışması olduğu görülür. Makalelerde ağırlıklı olarak nitel araştırma yaklaşımının tercih edildiği gözlenmektedir.

Sosyal bilgiler ve Tarih öğretiminde adaptif öğrenme kapsamında yapılan makalelerin örneklerine ilişkin inceleme yapılmıştır. İncelenen makalelerde; öğrenci, öğretmen, öğretmen adayı, veli ve dokümanların örneklem olarak alındığı görülmüştür. Makalelerin örneklemine ilişkin bilgiler Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5.Örneklemlerine Göre Makalelerin Durumu

Örneklem	Sosyal Bilgiler		Tarih		Toplam		Makale Kodları
	f	%	f	%	f	%	
Öğrenci	18	37	7	58	25	43	S1, S6, S7, S9, S10, S12, S17, S18, S20, S27, S32, S36, S38, S40, S41, S45, S49, S50, T1, T2, T3, T4, T5, T9, T10.
Öğretmen	16	33	3	26	19	33	S2, S10, S13, S16, S17, S24, S25, S26, S29, S30, S31, S33, S37, S42, S43, S46, T5, T6, T8.
Öğretmen adayı	12	25	1	8	13	22	S1, S4, S5, S8, S19, S21, S22, S23, S28, S34, S35, S51, T7.
Veli	2	4	0	0	2	3	S14, S38.
Doküman	0	0	1	8	1	2	T12.
Örneklemsiz	3	6	1	8	4	7	S15, S47, S48, T11.

Tablo 5 incelendiğinde araştırmaya dâhil edilen makalelerde örneklem olarak öğrencilerin, öğretmenlerin, öğretmen adaylarının, veli ve dokümanların seçildiği görülmektedir. İncelenen makalelerde öğrenciler %43, öğretmenler %33, öğretmen adayları %22, veliler %3, dokümanlar ise %2 çalışmada örneklem olarak seçilmiştir. 4 çalışmada ise örneklem hakkında bilgi verilmemiştir. Makalelerin örneklemine ilişkin veriler 7 ila 286 olarak değişen büyüklüklerde dir. Çalışmaların ağırlıklı olarak öğrencilerle gerçekleştirildiği görülmüştür. Bu öğrenciler; ilkokul, ortaokul, lise, üniversite lisans ve lisansüstü öğrencileridir. Bunlar arasından da en çok ortaokul öğrencilerinin katılımcı olduğu söylenebilir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Adaptif öğrenme, öğrencinin bireysel özelliklerine uygun öğrenme ortamları sunan bilgisayar temelli eğitim yaklaşımına yönelik bir ifadedir. Adaptif öğrenme özellikle son yıllarda uzaktan eğitim, mikro öğretim, simülasyonlar, dijital oyunlar, sanal uygulamalar, sanal gerçeklik, artırılmış gerçeklik ve üç boyutlu dersler... gibi güncel uygulamalarla karşımıza çıkmaktadır. Bu öğrenmede, öğrenciler için kişisel potansiyellerini geliştirmelerine yardımcı olan bireyselleştirilmiş bir eğitim (Muñoz vd., 2022) ön planda tutulur.

Sosyal bilgiler ve tarih öğretiminde adaptif öğrenme üzerine neler yapıldığını görebilmek amacıyla 2020-2024 yılları arasında yayınlanmış olup “Google akademik” üzerinde listelenen makaleler incelenmiştir. Konuya ilişkin 60 makale üzerinden çalışma yürütülmüştür. İncelenen makalelerden 48’i sosyal bilgiler, 12’si ise tarih öğretimi alanındadır. Makaleler; alanı, adaptif öğrenme türü, yayın yılı, amacı, araştırma yaklaşımı ve örnekleme açısından değerlendirilmiştir. Bu şekilde sosyal bilgiler ve tarih öğretimi alanında adaptif öğrenme açısından yapılanlar ve yapılabilecekler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

İncelenen makalelerin 2022 yılında yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Bu durumda pandeminin de etkili olduğu söylenebilir. Zira Covid-19 salgını 2020’de hızla yayılarak Avrupa başta olmak üzere tüm dünyayı etkisi altına almış ve bu durumun eğitime de yansımaları olmuştur. Bu tarihten itibaren sosyal mesafeyi korumak ve teması engellemek amacıyla eğitim kurumlarının işleyişlerine ara verilmiş, karantina uygulamaları başlatılmıştır. Böylece uzaktan eğitim sürecinin başladığı görülmüş ve eğitim öğretimde bilgisayar destekli uygulamalara yönelim başlamıştır. Bu sebeple bu tarihten sonra pandemi sürecinde eğitimin durumuna ilişkin çalışmalar yoğunlaşmıştır (Afacan, 2022; Yavuz ve Toprakçı, 2021) Bu sebeple araştırma sonuçlarına yansıyan 2022 yılında makale sayısının artmış olmasını, pandemi sürecine bağlamak yanlış olmayabilir.

Araştırma sonuçlarına göre sosyal bilgiler ve tarih öğretimi alanında; artırılmış gerçeklik (3), çevrimiçi uygulamalar (17), dijital içerik (11), mikro öğretim (1), oyunlar (5), sanal gerçeklik (5), uzaktan eğitim (19) ve yapay zekâ (1) kategorilerinde adaptif öğrenme kapsamında incelenebilecek makalelere rastlanmıştır. Araştırmaların ağırlıklı olarak uzaktan eğitim temelinde yapılmış olması da Covid-19 salgınının bir etkisi olarak değerlendirilmiştir. Çalışmada incelenen makalelerin amaçları “görüş almak, uygulama yapmak, materyal geliştirmek ve bilgi vermek” olmak üzere 4 kategoride incelenmiştir. Makalelerin büyük çoğunluğunun görüş alma amacıyla yapıldığı görülmüştür. Materyal geliştirme ve uygulama çalışması yapılan makalelerin toplamı dahi görüş alma makalelerinin sayısına yaklaşmamıştır. Oysaki adaptif öğrenme kapsamında daha fazla dijital materyal tasarımı içeren çalışma görmek ve materyallerin uygulamalarının araştırmaların içeriğini oluşturması istenen bir durumdur. Ancak çalışmaların adaptif öğrenme türlerine ilişkin görüşler üzerine yoğunlaştığı görülmüştür. Araştırma amacının bir sonucu olarak makalelerde ağırlıklı kullanılan araştırma yaklaşımının nitel olduğu tespit edilmiştir. Nicel ve karma yaklaşımların toplamı da nitel yaklaşımla yapılan makalelerin sayısına yetişememiştir. İncelenen makalelerden 3’ünün derleme türünde makale olduğu ve bu makalelerde konuya ilişkin literatürdeki bilgilerin derlenerek okuyucuya sunulduğu görülmüştür. Makalelerin örneklem sayısının 7 ile 286 arasında değiştiği tespit edilen bilgiler arasındadır. Çalışmalarda çoğunluklar öğrencilerin, öğretmenlerin, öğretmen adaylarının, veli ve dokümanların örneklem olarak seçildiği görülmüştür.

Türkiye’de sosyal bilgiler eğitiminde teknoloji kullanımı konusunda yapılmış ve 82 çalışmanın incelendiği bir araştırmada (Avcı-Akçalı ve Baş, 2020), çalışmaların 2006 yılından itibaren artış gösterdiği ve ağırlıklı olarak çalışmalarda nicel araştırma yönteminin kullanıldı ifade edilmiştir. Ayrıca çalışmalarda çalışma grubu olarak ise en çok öğretmenlerin tercih edildiği tespit edilmiştir. 2007-2017 yılları arasında lisansüstü düzeyde Sosyal Bilgiler Eğitimi alanında ve öğretim teknolojisi konusu kapsamında yapılan 79 tezin incelendiği araştırmada da (Mutlu, Bayram ve Taçyıldız, 2020) en çok nicel araştırma yönteminin tercih edildiği, yeni bir materyal veya teknoloji tasarımı ve geliştirilmesinden ziyade var olan teknolojilerin etkililiğinin araştırıldığı görülmüştür. Sosyal bilgiler eğitiminde teknoloji kullanımı konusunun araştırıldığı akademik çalışmaların incelendiği bir diğer çalışmada da (Güneş, vd., 2021) 136 çalışmaya ulaşılmış, yapılan incelemelerde sosyal bilgiler eğitiminde teknoloji kullanımına yönelik çalışmaların 1999-2019 yılları arasında gerçekleştirilen çalışmaların sıklığının günümüze yaklaştıkça artış gösterdiği belirlenmiştir. İncelenen araştırmalarda en fazla ortaokul düzeyindeki öğrencilerle çalışma gerçekleştirildiği görülmüştür. Sosyal bilgiler eğitiminde teknoloji kullanımı ile ilgili 2002-2021 yılları arasında tamamlanan lisansüstü tezlerin incelendiği çalışmada (Gökçearsan, Ünal ve Değirmenci, 2023), öğretmenler ile daha sonra da ortaokul öğrencileriyle gerçekleştirildiği, daha çok nicel araştırma

yaklaşımının tercih edildiği saptanmıştır. 2010-2015 yılları arasında Sosyal Bilgiler öğretiminde teknoloji entegrasyonu başlığında 2010-2015 yılları arasındaki ulusal makalelerin tarandığı çalışmada da (Taş ve Düz, 2016) sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin teknoloji ile Sosyal Bilgiler derslerini birleştirmede ne kadar donanımlı olursa öğrencilerine de o kadar faydalı olacağı görüşü vurgulanmıştır.

Araştırma sonuçlarının alandaki çalışmalarla bazı yönlerden benzerliği görülürken, bazı yönlerden ayrıldığı noktalar fark edilmiştir. Çalışmada örneklem olarak ortaokul öğrencilerinin seçilmiş olması sosyal bilgiler dersinin ortaokul düzeyine (4.sınıf hariç) hitap etmesiyle ilişkilendirilmiştir (Güneş, vd., 2021). Çalışma sonuçları bağlamında sosyal bilgiler ve tarih öğretimi alanında adaptif öğrenme anlayışını tam anlamıyla içeren çalışmaların yapılmadığı fark edilmiştir. Sanal gerçeklik, artırılmış gerçeklik ve dijital öğretim materyal tasarımı konusunda çalışma yapacak araştırmacıların teşvik edilmesinin iyi olacağı kanaatine varılmıştır.

KAYNAKLAR

- Afacan, Ş. (2022). COVID-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitim ile gerçekleştirilen keman eğitimi derslerine ilişkin öğrenci görüşleri. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 12(1), 472-487.
- Avcı-Akçalı, A. & Baş, Ö. (2020). Sosyal bilgiler eğitiminde teknoloji kullanımı konusundaki araştırmalar. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 81, Autumn: 15-30.
- Baykan Z. (2021). Adaptif öğrenme (Uyarlanabilir öğrenme). Ö. Mıdık (Editör), *Tıp eğitiminde yeni nesil konular içinde* (s.6-12), Ankara: Türkiye Klinikleri.
- Creswell, J. W. (2008). *Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage Publications: Usa.
- Fraenkel, W., Wallen, N. E. & Hyun, H. (2012). *How to design and evaluate research in education*, New York: Mcgraw-Hill.
- Gökçearslan, B., Ünal, A. İ. & Değirmenci, N (2023). Sosyal bilgiler eğitiminde teknolojik kullanıma yönelik lisansüstü tezlerin analizi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 14-28.
- Gültekin, M. & Durmuş, B. (2019). Türkiye’de uyarlanabilir öğrenme yaklaşımı kapsamında yapılan tezler üzerine bir içerik analizi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 9(2):438–62.
- Güneş, G., Ayantaş, T., Güneş, C., Güleriyüz, O., & Arıkan, A. (2021). Sosyal bilgiler eğitiminde teknoloji kullanımına yönelik yapılan araştırmaların incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 25(3), 859-890.
- Karataş, İ. H. (2024). Türkiye yüzyılı maarif modeli hakkında. *Alanyazın*, 5(1), 6-11.
- Li, F., He, Y., & Xue, Q. (2021). Progress, challenges and countermeasures of adaptive learning. *Educational Technology & Society*, 24(3), 238-255.
- MEB, (2018). *2023 Eğitim Vizyonu*. Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB (2024a). *Öğretmenlerin gözüyle teknoloji ve eğitim bölgesel çalıştay raporu*. Milli Eğitim Bakanlığı.
- MEB (2024b). *Türkiye yüzyılı maarif modeli*. Milli Eğitim Bakanlığı.
- Merriam, S. B., & Tisdell, E. J. (2015). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. John Wiley & Sons.
- Miles, M. B., & Huberman A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. (2nd Edition). California: Sage Publications.
- Muñoz, J. L. R., Ojeda, F. M., Jurado, D. L. A., Peña, P. F. P., Carranza, C. P. M., Berríos, H. Q. & Vasquez-Pauca, M. J. (2022). Systematic review of adaptive learning technology for learning in higher education. *Eurasian Journal of Educational Research*, 98(98), 221-233.
- Mutlu, N., Bayram, B. & Taçyıldız, Y. (2020). Sosyal bilgiler öğretiminde öğretim teknolojisi kullanımı ile ilgili tezlerin incelenmesi. *Academic Social Studies*, 4 (Özel Sayı 1): 29-38.
- Piao, Z. H. (2012). On education reform: A study of south korea’s smart education strategy. *Education Science*, 28(4), 87-91.
- Riding, R., & Rayner, S. (1998). *Cognitive styles and learning strategies*. David Fulton Publishers.

- Skinner, B. (1958). Teaching machines. *Science*, 128, 969-977.
- Somyürek, S. (2009). Uyarlanabilir öğrenme ortamları: Eğitsel hiper ortam tasarımında yeni bir paradigma. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 2(1), 29-38.
- Şahin, M., & Kışla, T. (2013). Kişiselleştirilebilir öğrenme ortamları: Literatür incelemesi. *Journal of Research in Education and Teaching*, 2(1), 81-91.
- Taş, M., & Düz, İ. (2016). Sosyal bilgiler öğretiminde teknoloji entegrasyonu. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(20), 180-188.
- Ülçay, O. (2024). Türkiye yüzyılı maarif modeli değerlendirmesi. *Ulusal Eğitim Toplum ve Dünya Dergisi*, 1(2), 70-75.
- Şimşek, H., & Yıldırım, A. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Wu, H., Kort, E.D. & Bra P.D.(2001).Design issues for general purpose adaptive hypermedia systems. *12th Acm Conference on Hypertext and Hypermedia*, Arhus, Denmark.
- Yavuz, B., & Toprakçı, E. (2021). Covid-19 pandemisi sebebiyle okulların uzaktan öğretim yapması ile ilgili internet forumlarında paylaşılan görüşler. *Karaelmas Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(1), 120-139.